

Потписан Меморандум о сарадњи између државе и Српске Православне Цркве на оснивању Универзитета Свети Сава

Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије је на празник Светог апостола Марка, 8. маја 2026. године у првопрестоној дворани Патријаршије Српске у Београду, са председником Владе Србије професором доктором Ђуром Мацутом потписао Меморандум о разумевању између Републике Србије и Српске Православне Цркве о сарадњи на оснивању Српског православног Универзитета Свети Сава.

После потписивања Меморандума, присутнима на свечаности обратио се најпре Председник Србије г. Александар Вучић, који је нагласио да народ без образовања нема будућности и да наша просвета никада није била одвојена

од вере. Навео је такође да ће држава пружити сваку помоћ и подршку Универзитету Свети Сава и указао да ће на том Универзитету деца имати прилику да стичу изузетно знање и баштине патриотизам и љубав према отаџбини. „Овај универзитет, Свети Сава, биће место где ће се теолошко образовање будућих свештеника одвијати раме уз раме са студијама медицине, права, природних, техничких наука, уметности. Као што стоји у Меморандуму, сваки позив утемељен на трајним вредностима истине, врлине, знања и узајамног поштовања доприноси изградњи праведног и одговорног друштва”, рекао је између осталог Председник Србије.

Његова Светост Патријарх српски г. Порфирије је у беседи рекао да се оснивањем Универзитета Свети Сава наставља дубок и историјски утемељен просветни пут Српске Православне Цркве, српског народа и српске државе. „Црквени универзитети и високошколске установе које оснивају или подржавају хришћанске Цркве нису никаква новост у европском, светском образовном простору, већ напротив, они представљају један од његових најстаријих и најзначајнијих облика”, рекао је Његова Светост и нагласио да су „многи од најугледнијих универзитета у Европи настали управо у окриљу Цркве или уз њену непосредну подршку, а на пример, бројне римокатоличке високошколске установе и данас делују широм света као признати центри образовања, науке и културе”. Наводећи примере, Патријарх је указао „овај модел образовања показује дуг историјски континуитет и пуну савремену релевантност” па стога „оснивање овог нашег универзитета, Универзитета Свети Сава, зато не представља преседан, већ природно укључивање у једну већ постојећу и широко прихваћену европску и светску академску традицију”.

Историја бриге Српске Православне Цркве о просвећивању народа дуга је, слојевита и богата и не може се сажети у неколико пригодних реченица, додао је Његова Светост и напоменуо да се управо у оквирима општег европског модела развијало и српско образовање у доба Светог Саве.

„Оснивање Универзитета Свети Сава јесте *res publica*, у најдостојнијем значењу те речи: брига за јавно и опште добро, за квалитетно образовање младих нараштаја и за будућност друштва у целини” рекао је Патријарх Порфирије и нагласио да се „тима Црква не затвара у сопствени уски простор, нити се удаљава од савременог друштва већ напротив, остаје присутна у њему и отвара своја врата, стављајући своје духовно, просветно и културно искуство у службу читаве заједнице. Зато овај чин, да нагласим и то, није уперен ни против кога, већ представља израз одговорности и старања за све који желе да своје образовање стекну у њеном окриљу,

нарочито због чињенице да образовање и просвету, просвећивање, студирање, не разумемо искључиво и само као процес стицања одређених знања, него као истовремено развијање врлине”, рекао је Патријарх српски г. Порфирије.

„Дакле, у сазвучју знања и врлине можемо говорити о истинском и правом просвећивању које је у најдубљем смислу те речи прогрес појединца и читавог народа. Отуда и овај наш чин и наша одлука јесте пре свега покушај да, ослањајући се на предање и традицију наше Цркве, нашег народа и наше државе, а истовремено укључујући се у све најмодерније и најсавременије стандарде образовања и науке, започнемо једно дело за које верујемо да искључиво и само уз помоћ Божју може донети добра сваком од нас појединачно, али и читавом народу и нашој држави”, рекао је Његова Светост и изразио благодарност Председнику Србије, председнику Владе и свима који заузимају одговарајуће и одговорне функције у овом друштву и овој држави, на истинској и правој, суштинској подршци без које не би било могуће остварити овај пројекат и „пут којим желимо да идемо и којим чврсто корачамо – пут Универзитета Свети Сава, утемељеног на вредностима и етосу у крајњој линији православне вере, а у организационом смислу обликованог по узору на савремене универзитете”, закључио је Патријарх српски г. Порфирије.

Свечаности уприличеној поводом потписивања Меморандума о разумевању између Републике Србије и Српске Православне Цркве о сарадњи на оснивању Српског православног Универзитета Свети Сава, присуствовали су: Његово Високопреосвештенство Митрополит бачки г. др Иринеј; Његово Преосвештенство викарни Епископ моравички г. Тихон; министар просвете г. Дејан Вук Станковић, професор др Драгана Митровић са Факултета политичких наука Универзитета у Београду, као и декани и професори високообразовних институција Српске Православне Цркве: Декан Православног богословског факултета Универзитета у Београду протојереј др Србољуб Убипариповић, продекан за финансије ђакон професор др Здравко Јовановић и продекан за наставу професор др Предраг Драгутиновић, као и Декан Високе школе – Академије за уметности и конзервацију Српске Православне Цркве професор др Тодор Митровић и продекан за финансије професор др Јелена Хинић. Присуствовали су и протојереј-ставрофор др Владимир Вукашиновић и протођакон др Драган Радић, професори Православног богословског факултета у Београду, протојереј Ђорђе

Стојисављевић, шеф Кабинета Његове Светости, сарадници министра просвете Србије, службеници Кабинета Патријарха српског и Патријаршије српске и бројни представници медија.

Подсетимо да је Влада Републике Србије почетком априла ове године усвојила текст Меморандума о разумевању између Републике Србије и Српске Православне Цркве о сарадњи на оснивању Универзитета Свети Сава, имајући у виду потребу за сталним унапређивањем образовног система и подизањем његовог квалитета у складу са начелима знања, васпитања и морала. Како је тада наведено из Владе, овај Универзитет оснива се са намером да сарадња државе и Цркве у области високог образовања буде заснована на заједничкој одговорности за развој знања, очување темељних вредности појединца и друштва и неговање културног и духовног наслеђа.

Обраћање председника Републике Србије г. Александра Вучића доносимо у целости:

— Ваша Светости, уважени Митрополите, ваша Преосвештенства, господине Председниче Владе, господине министре.

Ви сте, Ваша Светости, недавно тако лепо приметили и сублимирали саму срж онога због чега смо се сада у братској љубави и свечаним поводом окупили. Рекли сте, цитирам, образовање српског народа носи печат Светог Саве. Том истом приликом казали сте и да је знање без добротe непотпуно, а успех без љубави празан. Наш народ је кроз векове знао ту тајну. Наша просвета никада није била одвојена од вере. И када бих покушао да побројим све оно у чему је Свети Сава био први, не бих могао а да не одузmem превише времена. Рецимо само да је аутокефалија његово животно дело па смо већ рекли колико је велик. Да је само Хиландар за собом оставио, много је оставио, а где је седмоврата Жича? Био је и први законодавац и први књижевник и први учитељ и први значајни дипломата. На темељима његовог дела ми данас зидамо ову кућу знања, духовно утемељену, а нову и модерну. Ваша Светости, Патријарше српски господине Порфирије, даме и господо, савременик и ученик Светог Саве, Доментијан, овако нам је сведочио о путовањима Светог: Обилазећи свете градове и велике манастире у туђим земљама, Сава не само да се мољаше већ свуда тражаше књиге божанствене и законе добре. Све што је најлепше и најмудрије видео код других, он сабираше у свој разум као пчела мед са цветова, и доношавши то у своје отачаство да би свој народ учинио мудријим и бољим пред Богом и људима, избра од својих ученика оне који беху вешти у књигама и мудри у разуму и украшени часним животом, и посвети их за епископе и учитеље своје

отачаству.

Данас можемо рећи да сваки монах који је уз трепераву свећу преписивао рукописе, сваки учитељ који је у скромној школи крај цркве подучавао децу слову и вери, свако поколење које је у тамним временима чувало искру знања и духовности као највећу народну светињу, наше је велико богатство.

Данас потписујемо Меморандум, потписали сте Меморандум о разумевању чијом се реализацијом ствара Универзитет Свети Сава. Народ без образовања нема будућности. Зато је уз сваки манастир оснивао школу, Хиландар, Студеницу, Жичу, академије свога времена. У њима се учило богословље, али и право и медицина и уметност и дипломатија. Монашка ћелија и учионица биле су исти простор јер је знање сматрано молитвом ума. Образовање није привилегија већ дужност. И Деспот Стефан Лазаревић у Ресави оснива скрипторијум, право средњовековно свеучилиште, окупљајући учењаке, преводиоце, песнике, писце. Ресавска школа преводила је са грчког, доносила европску мисао у српски језик. У временима када смо губили државу, нисмо изгубили себе, јер смо имали Цркву и њену школу. И обнова Пећке Патријаршије 1557. под Макаријем Соколовићем дала је нов импулс просветном животу. Свештеник је уз олтар неретко држао и таблу. У 18. веку у Карловцима оснивају се гимназија и Богословија, једна уз другу, на част нашем народу. А онда долази и Доситеј Обрадовић, монах који постаје просветитељ. Своје право образовање стекао је у цркви и манастиру, а своје последње дело посветио је просвећивању народа. Следе Богословија Светог Саве у Београду, Призренска Богословија, установе које нису школовале само свештенике, већ и учитеље, писаре, државне службенике, народне прваке. Када је кнез Михаило 1863. основао Велику школу, претечу данашњег Универзитета у Београду, међу њеним првим наставницима налазила су се свештена лица и богослови. У 20. веку Српска Црква задржала је значајну просветну улогу и у најтежим могућим тренуцима, нарочито после Другог светског рата. И када су покушали да раздвоје Цркву и просвету силом, законима и притиском, када су свештеници прогањани, а богословске школе затваране, само њихова огромна воља остварила је нову страницу у образовању нашег народа.

После тога верујем да почиње поступна обнова вековног савеза Цркве и државе. Не може Црква без подршке државе, а држава је слаба и никада довољно корисна своме роду без подршке Цркве. Овај Универзитет Свети Сава биће место где ће се теолошко образовање будућих свештеника одвијати раме уз раме са студијама медицине, права, природних, техничких

наука, уметности. Као што стоји у Меморандуму, сваки позив утемељен на трајним вредностима истине, врлине, знања и узајамног поштовања доприноси изградњи праведног и одговорног друштва.

И ја ћу, да не бих дужио и хвала Вам за драгоцену време Ваша Светости, само да кажем, да смо што се образовања тиче у последњих годину и по дана прошли кроз праву голготу. Покушали су споља и изнутра да нам униште све темељне вредности, да разоре и нашу веру и нашу веру у будућност и наше знање и наш рад и све оно на чему смо баштинили и сарадњу али и уверење да можемо да будемо бољи и успешнији. Зато је данас потписивање овог Меморандума од кључног значаја. Ваши циљеви су велики, снови узвишени. Као држава помоћи ћемо да те снове остварите, а знам да тиме чинимо најбоље за нашу децу и за нашу будућност јер ће моћи да стекну изузетно образовање, јер ће моћи да баштине патриотизам, љубав према својој отаџбини, као једну од највиших вредности и верујем да је ово огроман корак напред и о начину, моделу али, рекао бих, и приступу образовања наших будућих генерација.

Нека је Богом просто онима који су хтели да сруше своју државу да би се дочепали својих фотеља, а наше је да заједно са Вама и колико год можемо да помогнемо, изградимо Универзитет Свети Сава. Имаћете не само финансијску већ и сваку другу врсту подршке и помоћи и уверен сам, на ползу нашег народа и пре свега на ползу оне деце и оне младости која долази. Хвала Вам још једанпут и нека Вам је са срећом почетак и верујем да сви заједно имамо велике и тешке обавезе, али знам да када тако високо лествицу подигнемо, знам да ћемо много тога учинити доброг и много тога остварити. Хвала Вам на прилици да Вам се обратим и још једанпут: Христос васкрсе!

Обраћање Његове Светости Патријарха српског г. Порфирија доносимо у целости:

— Уважени господине Председниче Републике Србије, Ваше Високопреосвештенство, Ваша Преосвештенства, драги господине Председниче Владе Републике Србије, господо министри, часни оци, браћо и сестре, драги пријатељи.

После ових заиста дивних и потресних, дубоких и усуђујем се да кажем сасвим сигурно искрених речи господина Председника, можда би било сувишно да било шта ја додајем. Све је и више него што је потребно речено и до краја открива и смисао, и наду, и жељу уткану у оснивање српског

православног Универзитета Свети Сава, а изражава и наше молитве Господу да Он благодаћу својом учини све да заиста и буде онако како смо замислили. Ипак, рећи ћу само још понеко слово да бих изразио велику радост и искрено задовољство због тога што приступамо, или приступили смо, потписивању меморандума о разумевању поводом оснивања Универзитета Свети Сава. Свесни значаја овог тренутка, како већ рече господин Председник, за будућност српског образовања и културе, уверени смо да овим не започињемо нешто туђе нашој традицији и савременом друштвеном тренутку, већ настављамо један дубок и историјски утемељен просветни пут Српске Православне Цркве, српског народа и српске државе, а и то смо већ чули.

Црквени универзитети, треба рећи и то, и високошколске установе које оснивају или подржавају хришћанске Цркве нису никаква новост у европском и светском образовном простору. Напротив, они представљају један од његових најстаријих и најзначајнијих облика. Многи од најугледнијих универзитета у Европи настали су управо у окриљу Цркве или уз њену непосредну подршку, а на пример, бројне римокатоличке високошколске установе и данас делују широм света као признати центри образовања, науке и културе. Од Папског Грегоријанског универзитета у Риму и Католичког универзитета у Лувену, до Универзитета Нотр Дам у Сједињеним Америчким Државама, овај модел образовања показује дуг историјски континуитет и пуну савремену релевантност. Оснивање овог нашег универзитета, Универзитета Свети Сава, зато не представља преседан, већ природно укључивање у једну већ постојећу и широко прихваћену европску и светску академску традицију.

Примера ради, има само римокатоличких универзитета у читавом свету више од шест стотина. Почеци великих европских универзитета тесно су повезани са њима претходећим монашким и катедралним школама. Од Болоње, где је 1088. године настао и сам појам универзитета, преко Саламанке и Париза, па до Оксфорда, високо образовање у Европи развијало се у непосредној вези са црквеним установама и ученим монашким редовима. Управо у оквирима таквог општег европског модела развијало се и српско образовање у доба Светог Саве. Као архимандрит основао је монашку школу у Студеници, а као архиепископ катедралну школу у Жичи. Треба рећи и то да његове Студеничка и Жичка беседа представљају својеврсне програме светосавског образовања са јасно постављеним духовним, просветним и васпитним циљевима.

Историја бриге Српске Православне Цркве о просвећивању народа дуга је, слојевита и богата и не може се сажети у неколико пригодних реченица. Ипак, једно данас ваља посебно истаћи: без обзира на разлике у богословским и друштвеним погледима, српски студенти школовани су по туђим царствима у 18. веку, по повратку у своје крајеве делили су једно заједничко уверење – да су школа и образовање темељ духовног, културног и друштвеног напретка и преображења народа. Зато су многи од њих оснивали школе и у њима предавали, настојећи да кроз образовање обликују нове нараштаје. Посебно место у том процесу припада духовном колегијуму Епископа бачког Висариона Павловића, основано у Новом Саду 1741. године, који се с правом сматра почетком високог – уопште, а у конкретном случају високог богословског, а тиме и универзитетског образовања код Срба.

Оснивање Универзитета Свети Сава јесте *res publica* – у то сам потпуно сигуран и радује ме што сте Ви господине Председниче то на свој начин потврдили – јесте дакле, *res publica* у најдостојнијем значењу те речи: брига за јавно и опште добро, за квалитетно образовање младих нараштаја и за будућност друштва у целини. Тиме се Црква не затвара у сопствени уски простор, нити се удаљава од савременог друштва већ напротив, остаје присутна у њему и отвара своја врата, стављајући своје духовно, просветно и културно искуство у службу читаве заједнице. Зато овај чин, да нагласим и то, није уперен ни против кога, већ представља израз одговорности и старања за све који желе да своје образовање стекну у њеном окриљу, нарочито због чињенице да образовање и просвету, просвећивање, студирање, не разумемо искључиво и само као процес стицања одређених знања, него као истовремено развијање врлине.

Дакле, у сазвучју знања и врлине можемо говорити о истинском и правом просвећивању које је у најдубљем смислу те речи прогрес појединца и читавог народа. Отуда и овај наш чин и наша одлука јесте пре свега покушај да, ослањајући се на предање и традицију наше Цркве, нашег народа и наше државе, а истовремено укључујући се у све најмодерније и најсавременије стандарде образовања и науке, започнемо једно дело за које верујемо да искључиво и само уз помоћ Божију може донети добра свакоме од нас појединачно, али и читавом народу и нашој држави. Стога, бескрајно смо захвални на разумевању и Вашем господине Председниче и Председника Владе, и свих оних који заузимају одговарајуће и одговорне функције у овом друштву и овој држави, на истинској и правој, суштинској подршци, без које, сигуран сам, не бисмо били у стању да остваримо оно, како сте Ви рекли

снове, а заправо молитве Богу, најбоље што можемо. Стога, још једанпут хвала и нека Господ све благослови, а то је пут којим желимо да идемо и њеног на вационом скрсе!

